

ЯКСА Наталія Володимирівна
кандидат педагогічних наук, доцент
Таврійського національного
університету імені В. Вернадського

Розгляд поняття "толерантність" у контексті полікультурності

У сучасному поліетнічному і полікультурному українському суспільстві актуалізується проблема розвитку нового типу соціальних відносин, що будуються на принципах діалогу і толерантності та проявляються в міжнаціональному спілкуванні.

Останнім часом все частіше використовується поняття толерантність – у політиці, у культурі, в освіті, навіть у побуті. Проблема соціальної толерантності (від лат. *tolerantia* – терпіння) може розглядатися в різних аспектах: расовому, національному, релігійному, ідеологічному, політичному, правовому, морально-етичному, в аспекті толерантності між статями і між поколіннями, які

змінюються і т.д.

Як відзначалося у процесі дискусії, серед дослідників немає однозначного визначення поняття "толерантності". В.С. Біблер обґрунтовує толерантність через культурологічний гуманізм А.А. Погодіна визначає толерантність як активну моральну позицію і психологічну готовність до терпіння в ім'я позитивної взаємодії з людьми іншої культури, нації, релігії, соціального середовища. Ю.В. Арутюнян, Л.М. Дробіжева розглядають толерантність як сприйняття інших такими, якими вони є, і готовність взаємодіяти з ними.

Інші науковці (О.А. Грива, Л.М. Карамушка, Ю.О. Костюшко, В.А. Семиченко, І.О. Трухін, І.М. Цимбалюк), які працюють у сфері освіти, поняття толерантності тлумачать і як принцип культури педагогічного спілкування. Толерантність є основою взаємної довіри і розуміння. Вона допомагає налагоджувати взаємини суб'єктів освітнього процесу. Поняття "толерантність" визначається у педагогічному процесі і через характеристику взаємин з "Іншим" як комплексну особистісну якість, що підлягає цілеспрямованому вихованню в навчально-виховному процесі й самовихованні та поєднує в собі: 1) високий рівень знань, умінь і навичок шанобливого ставлення до "Іншого" в ході міжособистісної взаємодії; 2) володіння моральними принципами та прийомами спілкування; 3) здатність до цілісного сприйняття "Іншого"; 4) емоційно-вольову готовність до комплексного діалогу з "Іншим"; 5) здатність до компромісу тощо.

Аналіз різних наукових підходів до поняття "толерантність" має допомогти краще готувати майбутніх фахівців до життя у полікультурному соціумі, враховуючи особливості полікультурної міжособистісної взаємодії. Внутрішнім продуктом досліджуваної підготовки повинна стати етнічна толерантність, що являє собою цілісну багатокomпонентну освіту, до структури якої входять взаємодоповнюючі, взаємозалежні і взаємозумовлені складові: позитивна етнічна ідентичність, позитивні етнічні стереотипи (автостереотипи, гетеростереотипи), а також суб'єктивні уявлення студентів про соціальну і психологічну дистанцію стосовно представників своєї й інших етнічних груп. Усі складові етнічної толерантності виконують важливу функцію адекватного соціального пізнання мінливого світу і створюють сприятливі передумови для регуляції міжетнічних відносин людей у поліетнічному регіоні.

Розглянуті вище особливості поняття "толерантності" і

усвідомлення їх сутності майбутніми фахівцями дозволять збагатити суб'єктів освіти через традиції, цінності, полікультурні зразки, професійну й загальну культуру, культуру спілкування (культурологічна), одержати унікальні продукти, що носять суб'єктивно-творчий характер і відображають особистісні досягнення кожного суб'єкта, у взаємодії відповідно до його інтересів й освітніх цілей, сформувати здатність знаходити раціональні професійні рішення шляхом поєднання знань і досвіду у взаємодії з людьми інших культур.